

Sygn. akt I CZ 10/06

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z powództwa M.S.

przeciwko Miastu W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 marca 2006 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 listopada 2005 r., sygn. akt [...],

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

M.S. po dwukrotnym rozszerzeniu żądania pozwu w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji wniosła o zasądzenie od strony pozwanej Miasta W. kwoty 145 000 zł z ustawowymi odsetkami z tytułu szkody wynikłej z nie wykonania decyzji z dnia 25 października 1990 r. o sprzedaży powódce mieszkania nr 7 przy ul. W. 14, co stało się obecnie niemożliwe w związku z odzyskaniem go przez byłych właścicieli.

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2004 r. Sąd Okręgowy w W. powództwo oddalił, a w apelacji powódki wartość przedmiotu zaskarżenia została oznaczona na kwotę 145 000 zł. W toku postępowania przed Sądem drugiej instancji w piśmie z dnia 6 maja 2005 r. pełnomocnik powódki z odwołaniem się do przeprowadzonej opinii biegłego rozszerzył powództwo o kwotę 30 300 zł, czyli do kwoty 175 000 zł. (art. 363 § 2 k.c. i art. 383 k.p.c.), jako aktualnej ceny rynkowej przedmiotowego lokalu.

W komparycji wyroku z dnia 16 czerwca 2005 r. Sąd Apelacyjny, określając przedmiot sporu na kwotę 145 000 zł, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 117 450 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 czerwca 2005 r., a w pozostałej części powództwo i apelację oddalił. Oceniał, że szkodę powódki stanowi różnica pomiędzy ceną rynkową przedmiotowego lokalu a wartością przysługującego powódce prawa jego najmu.

Powódka w skardze kasacyjnej oznaczyła wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 57 850 zł i wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie, przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, albo uwzględnienie powództwa w części oddalonej.

Pismem z dnia 18 października 2005 r. doręczonym w dniu 24 października 2005 r. pełnomocnik powódki został wezwany do uzupełnienia w terminie tygodniowym braków formalnych skargi przez dołączenie jej odpisu i wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia z uwzględnieniem, że wskazana wartość przedmiotu zaskarżenia apelacyjnego została oznaczona na kwotę 145 000 zł.

W piśmie z dnia 25 października 2005 r. pełnomocnik powódki wyjaśnił, że wartość przedmiotu zaskarżenia stanowi różnica pomiędzy rozszerzonym

w postępowaniu apelacyjnym powództwem a jego częścią, uwzględnioną przez sąd drugiej instancji.

Postanowieniem z dnia 9 listopada 2005 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powódki. Wyraził pogląd, że rozszerzenie powództwa o dalszą kwotę 30 300 zł w postępowaniu apelacyjnym nie mogło być uwzględnione, gdyż art. 383 k.p.c. nie dopuszcza takiej zmiany. Wskazując, że wartość zaskarżenia apelacyjnego wyniosła 145 000 zł, zaś Sąd Apelacyjny zasądził kwotę 117 450 zł, ustalił, że rzeczywista wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego wyniosła 27 550 zł. W rezultacie przyjął, że jest ona niższa od ustawowego progu 50 000 zł dopuszczalności skargi kasacyjnej (art. 398² § 1 k.p.c.) i z tego względu odrzucił ją jako niedopuszczalną.

W zażaleniu z dnia 17 listopada 2005 r. pełnomocnik powódki wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia. W tym samym dniu złożył wniosek o sprostowanie wyroku Sądu Apelacyjnego z alternatywnym żądaniem uzupełnienia wyroku. Wniosek o sprostowanie obejmował żądanie oznaczenia w komparycji wyroku wartości przedmiotu rozstrzygnięcia na kwotę 175 300 zł w miejsce oznaczenia kwoty 145 000 zł. Natomiast wniosek o uzupełnienie wyroku wniesiony wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jego złożenia obejmował żądanie rozstrzygnięcia w przedmiocie rozszerzonego powództwa w piśmie z dnia 6 maja 2005 r.

Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2005 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek o sprostowanie wyroku i odrzucił wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o uzupełnienie wyroku, a następnie postanowieniem z dnia 10 stycznia 2006 r. odrzucił wniosek o uzupełnienie wyroku. W uzasadnieniu tego ostatniego orzeczenia wskazał, że w sentencji wyroku otrzymanego przez pełnomocnika powódki w dniu 29 sierpnia 2005 r. oznaczono wartość przedmiotu rozstrzygnięcia na kwotę na kwotę 145 000 zł i dlatego tygodniowy termin do złożenia wniosku o przywrócenie terminu do wniosku o uzupełnienie wyroku rozpoczął bieg z chwilą tego doręczenia. Uznał więc, że złożenie wniosku o przywrócenie terminu w dniu 17 listopada 2005 r. nastąpiło z opóźnieniem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy o postępowaniu przed Sądem Najwyższym nie regulują sposobu oznaczenia w kasacji wartości przedmiotu zaskarżenia. Artykuł 398⁴ k.p.c. wyraża tylko obowiązek oznaczenia przez wnoszącego skargę kasacyjną wartości przedmiotu zaskarżenia. Unormowanie tej kwestii należy zatem szukać w przepisach o postępowaniu apelacyjnym, które do postępowania kasacyjnego znajdują odpowiednie zastosowanie (art. 398²¹ k.p.c.; por. postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 19 marca 2002 r., II CZ 162/01, nie publikowane).

Kodeks postępowania cywilnego w art. 368 § 2 k.p.c., wyraża wprost zasadę stałości wartości przedmiotu sporu oraz zakazuje jej przekraczania w toku postępowania międzyinstancyjnego. Wynika z niej także reguła, że jeżeli stanowi ją wartość rozszerzonego powództwa to istnieje także zakaz oznaczania wartości przedmiotu sporu, w dalszym toku procesu, na sumę wyższą.

W postępowaniu apelacyjnym wartość przedmiotu zaskarżenia nie przesądza wprawdzie o dopuszczalności apelacji, ale może rzutować na dopuszczalność przyszłej skargi kasacyjnej. O prawie strony do jej wniesienia, w sprawach o prawa majątkowe, decyduje nie wartość przedmiotu sporu, lecz wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji. Jeżeli więc wartość przedmiotu tego zaskarżenia będzie niższa od wartości przedmiotu sporu i jednocześnie będzie kształtować się poniżej pułapów określonych w art. 398² §1 k.p.c. to skarga kasacyjna stanie się niedopuszczalna. Może to też nastąpić w wyniku rozpoznania apelacji. O dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje bowiem nie wartość przedmiotu sporu ani wartość przedmiotu, o którym rozstrzygał sąd drugiej instancji, lecz wartość przedmiotu zaskarżenia wskazanego w skardze kasacyjnej. Jeżeli nie obejmuje całości roszczeń dochodzonych w drugiej instancji, to jej wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od wartości przedmiotu zaskarżenia apelacji (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 28 grudnia 1935 r., C II 1960/35, OSP 1936, poz. 290 i z dnia 18 grudnia 1996 r., I CKN 211/96. OSNC 1997, nr 4, poz. 42).

Wbrew stanowisku skarżącej, dokonane w postępowaniu apelacyjnym rozszerzenie powództwa było niedopuszczalne. Przepis art. 383 k.p.c. zezwala bowiem na zmianę powództwa w tym stadium procesu w sprawach o świadczenia

okresowe oraz na zgłoszenie w zamian pierwotnego przedmiotu jego równowartości lub innego przedmiotu. Wylacza natomiast możliwość rozszerzenia ilościowego roszczenia pieniężnego, które nie ma charakteru okresowego. Dodać należy, że ten zakaz odnosił się także do spraw, w których sąd nie był związany granicą poszukiwanej ochrony (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1974 r. II CR 529/74, PiP 1977, nr 10. s. 165).

Wprawdzie art. 321 § 1 k.p.c. został uchylony ustawą z dnia 2 lipca 2004 r., o zmianie ustawy - kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804), która weszła w życie w dniu 5 lutego 2005 r. niemniej nie został zmieniony art. 368 § 2 k.p.c. W rezultacie należy przyjąć, że gdy sąd pierwszej instancji oddalił powództwo, wartość zaskarżenia kasacyjnego może być wyższa od wartości zaskarżenia apelacyjnego tylko wtedy, gdy powód rozszerzył skutecznie powództwo w postępowaniu w drugiej instancji, bądź gdy sąd rozstrzygnął o takiej zmianie przedmiotowej z naruszeniem zakazu zawartego w art. 383 k.p.c., albo orzekł ponad żądanie.

Jako zbyt daleko idący należy uznać pogląd, że skarga kasacyjna w zakresie roszczeń pieniężnych zgłoszonych dopiero w postępowaniu apelacyjnym z naruszeniem art. 383 k.p.c., jest niedopuszczalna choćby sąd drugiej instancji apelację w tej części oddalił (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1998 r., I PKN 136/98, OSNP-wkł. 1999, nr 2, poz. 7).

Jeżeli sąd drugiej instancji orzekł na skutek niedopuszczalnego rozszerzenia żądania pozwu (art. 383 k.p.c.), to występuje wtedy kwesta nie tylko dopuszczalności zmiany przedmiotowej powództwa, ale i istnienia merytorycznego orzeczenia w tej części. Trzeba więc podzielić wyrażony już w judykaturze pogląd, że jeżeli sąd drugiej instancji zmienia wyrok sądu pierwszej instancji i zasądza lub oddala roszczenia w części nieobjętej apelacją to wartością przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną jest wartość roszczenia, o którym orzekał sąd drugiej instancji (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 1999 r., II UZ 63/99, OSNP 2000, nr 22, poz. 35, z dnia 15 lutego 1935 r., C II 2515/34, RPEiS 1936, nr 1 s. 161 i z dnia 14 września 2000 r., I PZ 55/00, OSNAPUS 2002, nr 7, poz. 164).

Uzasadniona jest więc konkluzja, że jeżeli sąd drugiej instancji oddalił lub uwzględnił powództwo także w części niedopuszczalnego w postępowaniu apelacyjnym rozszerzenia żądania pozwu, to wartość tej zmiany może zostać uwzględniona w przedmiocie zaskarżenia skargą kasacyjną (art. 398² k.p.c. w zw. z art. 383 k.p.c.).

W sprawie jednak nie tylko niedopuszczalna była dokonana przez powódkę zmiana powództwa w piśmie z dnia 6 maja 2005 r., ale Sąd Apelacyjny uznając ją trafnie za naruszającą zakaz zawarty w art. 383 k.p.c. w jej zakresie nie orzekł merytorycznie, co dla skarżącej nie budziło wątpliwości, skoro występowała w tym zakresie z wnioskiem o sprostowanie i uzupełnienie wyroku.

W końcu zauważyć należy, że zarówno Sąd drugiej instancji, jak i Sąd Najwyższy w uzasadnionych wypadkach są uprawnione do skontrolowania, czy wskazana w kasacji wartość przedmiotu zaskarżenia została oznaczona według wyżej - w niezbędnym zakresie - zasad (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2000 r., II UZ 124/00, OSNAPUS 2002, nr 12, poz. 294, i z dnia 25 października 2001 r., I PZ 78/01, OSNP 2003, nr 20, poz. 491 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1997r., I CKN 46/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 180).

Zażalenie zatem jako nieuzasadnione uległo oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c.).